

İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt / Vol: 7, Sayı/Issue: 3, 2018

Sayfa: 1705-1725

Received/Geliş: Accepted/Kabul:

[07-04-2018] – [27-08-2018]

Bir Sivil Direniş Hareketi Olarak Kuşulu Vatandaşların Hak Arama Mücadelesinin 6360 Sayılı Yasa Kapsamında Değerlendirilmesi

Samed KURBAN

Arş.Gör., DPÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Res. Assist., Dumlupınar University, Faculty of Economics and Administrative Sciences

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0001-6002-1573>

samed.kurban@dpu.edu.tr

Hatice AKMAN

Yük. Lis. Öğr., DPÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Grd. Stu., Dumlupınar University, Institute of Social Sciences

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0003-1743-7543>

htccakmn@gmail.com

Öz

6360 sayılı Kanun, Türkiye’de yerel yönetim seviyesinde birçok önemli değişikliği beraberinde getirmiştir. Kanun kapsamında, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından tespit edilen 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Sayım Sistemi sonuçlarına göre, nüfusu 2.000’in altına düşen Kuşu beldesinin tüzel kişiliği kaldırılarak köye dönüştürülmüştür. Tüzel kişiliğinin yeniden kurulması istemiyle “Kuşu Köy Olmasın Platformu” isminde oluşum meydana getiren belde sakinleri, bir yerel seçim, iki muhtarlık ara seçimi, iki genel seçim ve bir cumhurbaşkanlığı seçimi olmak üzere, sandığa gitmeyerek sivil itaatsizlik örneği sergilemişlerdir. Çeşitli sivil protesto eylemlerini gerçekleştiren vatandaşlar, vicdani kanaatleri ile bağdaştıramadıkları bu karara karşı tepkilerini göstermiştir. Çalışmada, platform üyelerinin katkıları çerçevesinde Kuşu beldesinin hak arama mücadelesi ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: Kuşu, Sivil itaatsizlik, 6360 sayılı Kanun, Belde, TÜİK, Demokrasi

Evaluation of Kuşu Citizens' Struggle for Seeking Rights Within the Scope of Law No. 6360 As a Civilian Resistance Movement

Abstract

The Law no. 6360 has brought about several important amendments in Turkey at the local government level. Within the scope of law, according to results of 2011 Address-Based Population Census System detected by the Turkey Statistical Institute, the legal entity of Kuşu town whose population has gone below 2,000 was removed and converted into a village. With the intention of re-establishing legal entity, the residents of the town established a formation called “Kuşu Köy Olmasın Platformu” (‘Don’t Let Kuşu Become a Village’ Platform) and they displayed civil disobedience by not voting in one local election, two elections of mukhtar, two general elections and one presidential election. Citizens, who carried out various civil protest actions, showed their reaction to this decision, which did not reconcile with their personal conviction. In the study, the struggle for the rights of Kuşu town will be analyzed within the framework of contributions of platform members.

Keywords: Kuşu, Civil disobedience, Law No. 6360, Municipality, TSI, Democracy

Giriş

Siyasetin devlet ile ilgili bir faaliyet olarak tanımlanması ve ağırlıklı olarak yönetim işlevine ait olgularla açıklanması, zaman içinde bireyi ve bireylerin oluşturduğu kolektif yapının sorunlarını ve ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmıştır. Bunun üzerine siyaset kavramının zaman içerisinde farklı birtakım boyutlarla ön plana çıktığı görülmüştür. Çünkü toplum denilen kolektif bütün çok boyutlu siyasal ilişkiler ağına sahiptir. Bu bağlamda daha geniş bir ilişkiler ağına işaret eden siyasal sistem kavramı, söz konusu yetersizliği karşılamaya çalışmaktadır.

Siyasal sistem, bireylerin her birinin ve bireylerin oluşturduğu toplumun amaç ve gereksinimlerinin karşılanması için oluşturulan bir bütündür. Bu kavram toplumun ve siyasal sistemin beklentilerinin bir girdi-çıkıtı süreci çerçevesinde karara bağlandığı, taleplerin sahip olunan kaynaklar neticesinde bir kısmının veya tamamının yerine getirilmesini kapsayan bir siyasal süreci betimler. Siyasal sistemin şekillenmesinde bir ülkenin siyasal kültürünün, sosyoekonomik ve sosyokültürel yapısının, gelenek ve benimsediği yerleşik değerlerin, tarihsel süreç içerisinde yüzleştiği sistemi şekillendiren olayların etkisi vardır.

Siyasal sistem, toplumun bütünüyle karşılıklı etkileşim içinde olduğu yapıları kapsayan bir kavramdır. Uygulamada, siyasi iktidar sahipleri toplumun milyonlarca üyesinin tercihlerini tutarlı bir politika kararları setine toplama sorunuyla karşı karşıyadır. Siyasi iktidarlar, halkın neyi istediğini belirlemede ve bu isteklerle uyuşan politikaları seçmede birtakım güçlüklerle karşılaşabilirler. Bu sebeple taleplerin, farklılık gösteren ihtiyaçlara, aktörler arasındaki etkileşime ve bunların dışındaki sebeplere bağlı olarak farklılaşması söz konusudur. Kamu politikası, siyasal ve yönetsel bir eylem tarzı olarak çeşitli dinamiklerin yönlendirdiği bir süreç sonucunda ortaya çıkmaktadır. Siyasal sistem içindeki etkileşimi evrensel, meşru ve demokratik bir zeminde gerçekleştiren araçların en önemlisini hukuk oluşturur. Hukukun adaleti sağlayarak, insanların çıkarlarına hizmet etmesi gerekir. Adaletsizlik mevcut yasadan çıktığında, halk buna karşı harekete geçme ve sivil itaatsizliğe katılarak tepkisini gösterme eğilimindedir. Bu gibi durumlarda, mevcut yasanın bu baskı ile ne kadar başa çıkabildiği ve gerçekten değişebileceği tartışmalıdır. Ortaya çıkan sorun, bu değişen süreci kolaylaştıran bir yasal mekanizmanın olup olmadığıdır.

Çalışmada Türkiye’de sergilenen önemli bir sivil itaatsizlik örneği olarak, Kuşu beldesi halkının hak arama mücadelesi ele alınacaktır. Sivil itaatsizlik, meşru sınırların gözetildiği belirli bir toplumsal eylem biçimidir. Türk siyasal hayatına hâkim olan aşkın devlet geleneği karşısında, sivil itaatsizlik hareketi devletin meşruiyetini sorunsallaştıran bir direniş olarak görülebilmektedir. Ancak sivil itaatsizlik, bu meşruiyetin sınırlarının

gözetilmesine imkân sağlayan bir vicdani hareket olarak da anlaşılmalıdır. Çalışmada, sivil itaatsizlik hareketinin kavramsal çerçevesi ortaya koyulduktan sonra, tarihsel arka planı ifade edilecektir. Çalışma kapsamında Kuşu Köy Olmasın Platformu'na öncülük eden kişiler ve dönemin muhtarı ile röportaj yapılmıştır. Görüşme kapsamında, ele alınan çalışmada Kuşu beldesi halkının gerçekleştirdiği hak arama mücadelesine yer verilecektir. Kuşu Köy Olmasın Platformu üyeleri ile yapılan görüşmeler, sınırlı sayıdaki insanın özgün eylemlerinin ve bu eylemlerin arkasındaki saiklerin anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sivil İtaatsizlik Tanımı ve Genel İlkeleri

Modern devletlerin vatandaşları, sivil itaatsizlik eylemleri olarak adlandırdıkları şeylerle uğraşmışlar, modern bir devlette haklı bir yere sahip olmadıklarına inandıkları kurumları, politikaları ve uygulamaları protesto etmek için harekete geçmişlerdir. Sivil itaatsizlik, günümüzde çoğunlukla yasalar, kurumlar ve kamu politikalarındaki değişiklikleri gerçekleştirmeye çalışan baskı grupları tarafından taktik bir silah olarak kullanılmaktadır.

Sivil itaatsizlik, kamuoyunun tamamını veya bir kısmını ilgilendiren bir kararın adaletsiz, ahlaksız ve iyi kamu politikasına aykırı olduğu gerekçesiyle bir siyasi üstün emrinin kasıtlı ve kamusal ihlali karşısında gösterilen tepkidir. Bazen itiraz belirli bir komuta (kanun, kararname) karşı değil, hukukun bağlı olduğu hükümetin uyguladığı kamu politikasına karşı yapılır. Hareketin gerekçesi, hükümetin politikasının haksız veya anayasaya aykırı olduğu iddiası olduğu sürece, bu türden kanunsuzluk eylemleri sivil itaatsizlik olarak sayılabilmelidir (Martin, 1970: 126).

Sivil itaatsizlik, toplumun çoğunluğunun adalet duygusunu çağırıştırır. Bugünün hukukunun yarın yürürlükten kaldırılacağı bir ikna ve bir itiraz sanatıdır. Bu anlamda Rawls, sivil itaatsizliği "genellikle yasalarda ya da hükümetin politikalarında bir değişiklik yapmak amacıyla yapılan yasaya aykırı, kamuya açık, şiddet içermeyen, vicdani bir siyasi hareket" olarak tanımlamaktadır (Goswami, 1987: 166-167). Sivil itaatsizlik hareketinde, insanlara karşı şiddetsizlik içinde olmak çok önemlidir. Şiddetsizlikle ilgili yükümlülüğü yerine getirmek, itaatsiz kişinin insan haklarına saygıyı, ahlaki bir değer ve demokratik süreç için gerekli barışçı bir değişimi benimsediğini kanıtlayacaktır (Power, 1972: 40).

Sivil itaatsizlik hareketinin temel prensipleri şu şekilde özetlenebilir (Martin, 1970: 131-132; Betz, 1970: 13-17).

1. Vatandaş, yasanın arkasındaki devlet otoritesine karşı olduğunu söyleyerek ya da yasanın temel meşruiyetini, yani genel formülasyon ve karar verme sürecini reddederek kanunu ihlal etmez. Burada gerektiği gibi, sivil itaatsizlik, otorite sisteminin tümüne ya da bu sistemdeki yasanın yürürlüğe girmesine karşı olan sürece karşı değil, belirli bir yasaya yöneliktir.

2. Vatandaş, söz konusu kararnamenin demokratik bir şekilde türetildiğini düşünür. Kararname ya da emir “bir ülkenin kanunu” kabul edilir.

3. Vatandaş, eyleminin demokratik olmayan yollarla demokratik siyasi prosedürlerin yerine geçmesine neden olmasını amaçlamamaktadır. Bunun yanında yetkili ve mevcut hükümet sistemi ve yasalarının yapısında, sivil itaatsizlik eylemi ile değişiklik yapmak niyetinde değildir.

4. Yasaya karşı gelen vatandaş, sadece kendi çıkarlarından ya da sadece kişisel olarak ahlaki bir fail sıfatıyla ne yapması gerektiğini düşünerek hareket etmez. Daha doğrusu onun eylemi siyasi adalet, kamu yararı, ya da insan hakları anlayışından hareketle yapılır.

5. Vatandaş, diğer kişiler veya mülklerine fiziksel olarak zarar verebilecek şekilde öngörülemez bir eylem içinde değildir. Bu ilke şiddetsizliğin durumu olarak adlandırılabilir.

6. Sivil itaatsizlik açık veya kamusal bir eylem olarak gizli değildir. Bu, diğer birçok suçtan ayırt edilir. Sivil itaatsizlik, polis ve haber medyasını, sivil itaatsiz harekete geçmeden önce uyarır. Vatandaş, yasaya kamuya açık bir şekilde ve aleni olarak karşı gelmeli ve sonuçları bakımından gerekli hallerde ceza almaya istekli olmalıdır. Sivil itaatsizlik eyleminin gizli olmayan açıklığı, sadece bir tutuklamayla değil, aynı zamanda (eğer yasal olarak kaçınılamaz ise) cezaya açık bir açıklıkla tamamlanır.

Sivil İtaatsizliği Meşrulaştırmak

Sivil itaatsizlik, aktif eylem içeren ve devlet başta olmak üzere otorite barındıran her türlü kurumsal yapılanmayı ortadan kaldırmayı planlayan, yıkıcı yönü ile belirginleşen anarşizmden ayrılır. Sivil itaatsizliği devrimden ayırmak önemlidir. Devrimci, kurulu hükümeti devirmeyi amaçlayarak yasaları, meşruiyetlerini ve onun üzerindeki haklı yetkilerini reddeder. Sivil itaatsizlik bunu yapmaz. Teknik meşruluğunu kabul ettiği bir yasayı kasıtlı olarak ihlal eder. Genel olarak yasaların sistemini kabul eder ve zımnen onaylar. Kısacası, sivil itaatsizlik bilinçli olarak oluşturulmuş otorite çerçevesinde hareket ederken, isyancı bu çerçeveyi yıkmayı veya ondan kaçmayı amaçlamaktadır. Bu ayırım, söz konusu eylemi anlamak ve haklı göstermek için hayati önem taşımaktadır (Cohen, 1970, 470).

Şiddet içermeyen sivil itaatsizlikler aşağıdaki koşullar altında haklı çıkabilmektedir (Conant, 1968: 431; Rawls, 2011: 175-178).

1) İlk olarak çoğunluğa yapılan normal siyasi çağruların reddedilmiş olduğu ve genelgeçer çözüm yollarının denenmiş olduğu varsayılır.

2) Sivil itaatsizlik, sivil otoriteler tarafından işlenen bariz ve tahammül edilemez bir kötülüğe karşı direnme ya da katılmayı reddetme aracı olarak meşruiyet sağlamada zorlanmayacaktır (örneğin, soykırım ya da köleleştirme politikası).

3) Kimi kanun veya politikaların, rejimin anayasasını ihlal ettiği durumlar olabilir. Buna itiraz edildiği takdirde, bu durumun uygun otorite tarafından anayasaya aykırı olduğunun kararlaştırılması durumunda meşruluk gerçekleşir.

4) Toplumda sosyal veya ekonomik ihtiyaçlar nedeniyle yasalarda veya politikada bir değişiklik talep edilebilir. Bu durumda hukuk ve siyasetin normal prosedürleri yetersiz kalabilmektedir. Bu çerçevede, sivil itaatsizlik, herkesin de benzer bir şekilde protesto etme hakkı olduğunu kabul eder.

Söz konusu ilkeler esasen demokratik hukuk devleti normları etrafında şekillenen toplum için zorunludur. Sivil itaatsizlik, temel toplumsal, hukuki ve politik normlarla belirgin bir biçimde çelişmemektedir. Vicdani bir protesto kültürünün tezahürü olarak kendini göstermesi bu yönüyle meşru karakterine katkı sağlamaktadır. Sivil itaatsizliğin gerekçesini sadece ahlaki değerlere dayanarak ve ahlaki standartlara atıfta bulunarak ortaya koymak mümkün değildir. Ancak sivil itaatsizlik, aynı zamanda politik ve hukuki bir kavramdır ve haklılığın her türlü düşüncesi bu gerçeği dikkate almalıdır. Bu bağlamda sivil itaatsizliğin, demokraside içsel olarak haklı gösterilebilmesinin ve demokratik otorite ile uyumlu ilkelere izin verilebilmesinin temel dinamiklerine bakılmalıdır. Böylece, hukuk devleti ve demokratik teamüller zemininde, sivil itaatsizlik meşruluğunu sağlamış olur.

Sivil İtaatsizlik Tecrübesi Olarak Thoreau ve Gandhi

Sivil itaatsizlik, ilk kez adil olmayan yasalara karşı bireysel bir karşı gelme anlamında Henry David Thoreau tarafından kullanılmıştır. Thoreau, 1848 yılında "Sivil Hükümete Direniş" başlıklı bir yazı kaleme almıştır. Thoreau'nun bu makaleyi ele almasının arka planında, Amerika'nın Meksika'ya karşı yürütmüş olduğu savaşın etkisi büyüktür. ABD'nin asıl amacının kölelik sistemini yeni bölgelere yaymak olduğunu düşünen Thoreau, iktidarın adaletsiz uygulamaları karşısında direnişini, vergi ödemeyi reddederek gerçekleştirmiştir (Thoreau, 2016: 22). Thoreau, sivil direnişini kölelik kurumunun dinî, siyasî ve ahlaki hiçbir gerekçe ile meşrulaştırılamayacağı düşüncesinden hareketle göstermiştir. Bu yüzden köleliği destekleyen düzeni protesto etme biçimi olarak gelir vergisi ödemeyi reddetmiştir. Onun burada bireysel çıkış noktası, yasayı kendinden daha üst bir yasa ile yargılamaktır (Çelebi, 2011: 81-82). Thoreau, sivil itaatsizlik konusunu vatandaşların yasayla olan ahlaki ilişkilerine göre değil, kişisel vicdan ve bundan çıkan sorumluluğa göre tartışır. Vicdanın her yerde apolitik olduğunu söyleyen Thoreau, bireysel vicdanın daha ileri bir talebi olamayacağını ifade eder. Thoreau böylece kendi kaderinden yola çıkarak yasalarla olan sözleşmesini bozmayan ve yasalara bağlılıktan vazgeçmeyi düşünmeyen Sokrates'ten farklı olarak yasaların adaletsizliğini protesto etmektedir (Arendt, 2014: 87).

Sivil itaatsizlik hareketine, Thoreau'un ölümünde sonra ortaya koyduğu yaklaşım ile özgün bir katkı sağlayan düşünür ise Mahatma Gandhi'dir. Bu katkıyı sağlayan ve onu karakterize eden başlıca özelliğın eylem adamı olması söylenebilir.¹ Onun savunduğı soyut tasarımlar ile giriştiğı somut eylemler arasında normlardan, önermelerden ve ahlaki buyruklardan oluşan bir katman vardır. Bu katman, satyagraha teorisini oluşturur (Galtung, 2014: 216-217). Bu teori, Gandhi'nin Hintlilerin sivil direnişini için yaptığı en önemli felsefi öğretisi olarak görülebilir. Buna göre, her vatandaşın eylemci kimliğı için ihtiyaç duyduğu güç sadece ve sadece kendisinden, kendi ruhunun derinliklerinden, kendi inanç sağlamlığından, kısaca dış dünyanın yansımalarından değil, kendi manevi dünyasının zenginliklerinden gelmektedir (Aygün, 2006: 58).

Mahatma Gandhi, İngiliz emperyalizmine karşı sömürgecilik karşıtı mücadeleyi organize ederek işlevselleştirmiştir. Gandhi, satyagraha ile diğer tüm demokratik yöntemlerin başarısız olduğunda ve ahlaki ve insani ilke ve meseleler çözümsüz kaldığında, anayasal olmayan, ancak şiddet içermeyen değişim yöntemlerini öngördü. Geleneksel yöntemler ilk olarak ekonomik boykot ve grev, toplanma ve benzeri biçimlerde kullanılır. Ardından, vergi ödememesi, kamu kurumlarının boykotu ve gönüllü göç gibi girişimlerle hükümetle iş birliğı tercih edilmeyebilir. Son olarak, sivil itaatsizlik teklif edilir ve herhangi bir çözüme ulaşılamazsa, satyagrahis bu tekniğın ötesine geçecek, hükümet işlevlerini üstlenecek ve paralel kurumlar kuracaktır. (Zashin, 1972: 152). Bu bağlamda, Gandhi'nin felsefesinin sivil itaatsizlikten çok daha fazlasını içerdiği söylenebilir. Gandhi için sivil itaatsizlik, bir satyagrahanın kullanabileceğı pek çok direniş yönteminden biriydi. Gandhi böylece gerek Güney Afrika'da gerekse Hindistan'da, İngilizlerin egemenliğine karşı sivil direnişin en önemli mücadelesini vermiştir.

6360 Sayılı Kanun: Yeni Büyükşehir Belediye Sistemi

Kanunun Getirdiğı Temel Yenilikler

Yerel yönetimler, tutarlı bir kuramı olmasa da modern devlet içinde çoğulculuğun politik değerlerini ve hesap verebilirliğı yansıtmıştır. Yerel yönetimler, hizmet sunumu ve politik yönetimi farklılıkları olmakla birlikte özellikle yirminci yüzyılın sonuna doğru önemli dönüşümler geçirmiştir. Türkiye'de yerel yönetimler alanında reform niteliğı taşıyan yasal düzenlemeler; 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5355 sayılı Mahalli İdaire Birlikleri Kanunu, 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçinde İlçe

¹ Gandhi'nin eylemlerinin kitleselleştiğı ve radikalleştiğı birçok örnek göstermek mümkündür. Vergi, içki ve kumaş boykotu, İngilizlerin tekelinde olan ve çıkarılması, işletilmesi ve pazarlaması İngilizlerin tekelinde olan tuz yasasına karşı yürüyüş bu çerçevede Hindistan ulusal hareketinde önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıntılar için bakınız. Aygün, T. (2006). *Efendiliğın reddi Sivil İtaatsizlik ve Doğrudan Eylem*, Versus Kitap, İstanbul.

Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu sayılabilir (Çöpoğlu, 2017: 9). Bu alanda yapılan son düzenlemeyi, yerel yönetim reformları kapsamında yapılan önemli değişikliklerden birini oluşturan 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun² oluşturmaktadır.

Kanun, 6 Aralık 2012 tarihinde Resmî Gazete’de yayınlanarak yasallaşmıştır. Kamuoyunda “bütünşehir yasası” olarak da isimlendirilen 6360 sayılı Kanun, merkezileşme, hizmette yerellik, ölçek sorunu gibi birtakım temel ölçüler üzerinden önemli eleştiriler almıştır. Kanun getirdiği temel değişiklikleri şu şekilde belirtmek mümkündür (On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2012, 6 Aralık). Resmî Gazete (Sayı: 28489). Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=1.5.6360&MevzuatIlski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=6360>. Erişim tarihi: 25.02.2018).

- Kanun, on dört ilde büyükşehir belediyesi kurmuştur. Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Ordu, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illerinde, sınırları il mülki sınırları olmak üzere aynı adla büyükşehir belediyesi kurulmuş ve bu illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür. Böylece büyükşehir belediye sayısı otuza çıkmıştır. Ayrıca yirmi yedi yeni ilçe kurulmuştur.

- Büyükşehir olan illerdeki İl Özel İdareleri, belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. Köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmıştır. Tüzel kişilikleri kaldırılan belediye ve köylerin personeli, her türlü taşınır ve taşınmaz malları, hak, alacak ve borçları, komisyon kararıyla ilgisine göre bakanlıklara, büyükşehir belediyesi, bağlı kuruluşu veya ilçe belediyesine devredilmiştir. Tüzel kişilikleri kaldırılan il özel idarelerinin her türlü taşınır ve taşınmaz malları, hak, alacak ve borçları, komisyon kararıyla ilgisine göre bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, valiliklere, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığına, büyükşehir belediyesine ve bağlı kuruluşuna veya ilçe belediyesine devredilmesine karar verilir.

² Kanunun ilk hâli On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmialtı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’dur. 2013 tarihli, 6747 sayılı kanun ile Ordu ilinde büyükşehir belediyesi kurulduğu için, 6360 sayılı kanundaki on üç il ifadesi on dört, yirmi altı ilçe ifadesi ise yirmi yedi olarak değiştirilmiştir.

**Bir Sivil Direniş Olarak Kuşulu Vatandaşların Hak Arama Mücadelesinin 6360 Sayılı Yasa
Kapsamında Değerlendirilmesi**

- Büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırları olarak genişletilmiştir.
- Otuz büyükşehirde tüzel kişiliği kaldırılan İl Özel İdareleri yerine, onun yetkilerini ve işlevlerini gerçekleştirmek ve yeni birtakım hizmetler sunmak üzere Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı kurulmuştur.
- Türkiye İstatistik Kurumu tarafından tespit edilen 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Sayım sonuçlarına göre nüfusu 2.000'in altında olan ekli (27) sayılı listedeki adları yazılı belediyelerin (toplam 559) tüzel kişilikleri ilk mahalli idareler genel seçiminden geçerli olmak üzere kaldırılarak bu belediyeler köye dönüştürülmüştür.

Tablo 1: 6360 sayılı Kanun çerçevesinde yerel yönetim birimlerinin mevcut sayısı

Mahalli İdare Birimi	6360 sayılı Kanun öncesi (2012 verileri)	6360 sayılı Kanun sonrası (2013 verileri)
Büyükşehir Belediyesi	16	30
Büyükşehir İlçe Belediyesi	143	519
İl Belediyesi	65	51
İlçe Belediyesi	749	416
Belde Belediyesi	1977	342
Toplam Belediye	81	51
İl Özel İdaresi	2950	1396
Köy	34.395	17.834
Mahalle	19.103	36.740

Kaynak: 2012 ve 2013 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu

6360 sayılı Kanun temel hatlarıyla yukarıda sıralanan değişiklikleri ortaya çıkarmıştır. Esasen kanunun "bütünşehir yasası" olarak nitelendirilmesi, büyükşehir lehine yapılan merkezi değişikliklerden dolayıdır. Bu noktada kanun yerel yönetim düzeyinde bir merkezileşmeyi beraberinde getirdiği yönünde eleştirilmiştir. Merkezileşme eleştirileri kapsamında, hizmette yerellik ve halka yakınlık olarak ifade edilen subsidiarite ilkesinin de uygulanamayacağı yönünde görüşler belirtilmiştir.

6360 Sayılı Kanun İle Belde Belediyelerinde Yapılan Düzenlemeler

6360 sayılı Kanun ile belde düzeyinde, yerel yönetimlerde iki önemli düzenleme yapılmıştır. Bunlardan birincisi, bu kanun ile birlikte büyükşehir statüsü kazanan on dört il de dâhil, otuz büyük şehirde beldelerin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. Tüzel kişilikleri kaldırılan belediyelerin personeli, her türlü taşınır ve taşınmaz malları, hak, alacak ve borçları, komisyon kararıyla ilgisine göre bakanlıklara, büyükşehir belediyesi, ilk mahalli idareler genel seçimi itibarıyla bağlı kuruluşu veya ilçe belediyesine devredilmiştir.

Kanunun belde belediyelerini düzenleyen geçici ikinci maddesi, bu yerel yönetim biriminde yapılan ikinci önemli değişikliktir. 6360 sayılı Kanunun büyükşehir belediyesi dışında kalan 51 ilde belde belediyeleri ile ilgili yaptığı düzenleme şu şekildedir.

" Türkiye İstatistik Kurumu tarafından tespit edilen 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Sayım sonuçlarına göre nüfusu 2.000'in altında olan ekli (27) sayılı listedeki adları yazılı belediyelerin tüzel kişilikleri ilk mahalli idareler genel seçiminden geçerli olmak üzere kaldırılarak bu belediyeler köye dönüştürülmüştür."

6360 sayılı Kanun, TÜİK tarafından 2011 yılında adrese dayalı kayıt sistemine göre, nüfusu 2000 altı olan toplam 559 belde belediyesinin tüzel kişiliğini kaldırmıştır. Kanun yürürlüğe girmeden önce, 2012 yılında nüfusu 2.000'in altında 1.009, 5.000'in altında 2.050, 10.000'in altında 2.375, belediye bulunmaktadır. Nüfusu 10.000'in altındaki belediyelerin toplam belediye sayısına oranı %80,50'dir. Nüfusu 100.000'in üzerinde 166 belediye bulunmaktadır. 6360 sayılı Kanunla oluşan yeni duruma göre ise nüfusu 2.000'in altında 77, 5.000'in altında 547, 10.000'in altında 912 belediye bulunmaktadır. Nüfusu 10.000'in altındaki belediyelerin toplam belediye sayısına oranı %51,29'dur. Nüfusu 100.000'in üzerinde 228 belediye bulunmaktadır (2012 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2013: 12; 2013 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2014: 12). Bir beldede belediye kurulabilmesi için gerekli olan nüfus kriteri 2005 tarihli 5393 sayılı Kanun ile 2000'den 5000'e çıkarılmıştır. Bu çerçevede 6360 sayılı Kanun belde biriminde önemli bir düzenleme getiren ikinci büyük yasal düzenleme olmuştur. Gerek belde belediyelerinin ve beldelerde yaşayan vatandaşların sayısındaki değişme gerekse beldenin finanse edilmesi noktasında tek aktör olmaktan çıkması, 6360 sayılı Kanunun yerel yönetim sisteminde oldukça büyük değişiklikler yarattığını göstermektedir.

6360 sayılı Kanunun genel gerekçesinde ölçek ekonomisine vurgu yapılarak hizmet sunumunda ve kaynak kullanımında etkinlikten bahsedilmiştir. Siyasi iktidar, küçük yerel yönetimler yerine, etkili biçimde pek çok hizmeti sunabilecek büyük yerel yönetimler kurulması yönünde bir yaklaşım benimsemiştir (Arıkboğa, 2015: 195). Bu bağlamda, beldelerin nüfus büyüklüğü ve hizmet etkinliği arasındaki ilişki sorgulanmıştır. Ancak

yasanın kırsal alan üzerinde ortaya çıkardığı değişim hem subsidiarite ilkesi açısından hem de uzun bir tarihsel aidiyet duygusuyla sosyoekonomik ve kültürel dinamikleri yerleşim birimleri ile bütünleştiren halk için birtakım sorunları beraberinde getirebilecektir. Geçici 2. maddenin 2. Fıkrasına göre tüzel kişiliği kaldırılan belde belediyelerinin taşınır ve taşınmaz varlıkları il özel idaresine devredilecektir. Belediye statüsünden köy statüsüne dönüşen beldelerde, hizmetlere erişim açısından var olan temel aktör artık belde belediyesi değildir. Bu çerçevede yasanın toptancı ve yerel birimlerin özel niteliklerini dikkate almayan tutumu eleştiriye açıktır. Avrupa Yerel Özerlik Şartı'nın 5. Maddesinde belirtildiği üzere yerel yönetim sınırlarında, mevzuatın el verdiği durumlarda ve mümkünse bir referandum yoluyla ilgili yerel topluluklara önceden danışılmadan değişiklik yapılamaz (Arıkboğa, 2013: 77). Yasanın kabul edilmesinden birkaç ay önce Cumhuriyet Halk Partisi tarafından Ankara, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Konya, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Trabzon ve Nięde illerinde kapatılacak ilçe ve belde belediyelerinde referandum yapılmıştır. 98 beldede yapılan ve ortalama katılım oranının yüzde 54 olduğu referandum sonuçlarına bakıldığında vatandaşların 121 bin 561'i belde belediyelerinin kapatılmamasını isterken, 1840 kişi ise kapatılması yönünde tercihte bulunmuştur (CHP'nin referandumundan 'kapatılması' çıktı, 2012). Açıkçası, anketler siyasi iktidarların her zaman kendi yoluna gitmelerini engelleyememektedir. Ancak anketler olmadan resmi eylemlerin kamuoyundan ne kadar kopuk olduğunu bile bilmek mümkün olmamaktadır. Yerel yönetim anayasada tanımlanan ve il, belediye ve köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan birimlerdir. Yerel siyasete katılmaları, finanse edilmeleri, geçmişten gelen sosyoekonomik ve sosyokültürel alışkanlıklarını devam ettirebilmeleri oldukça önemlidir. Bu sebeple kamuoyunun açıkça bir toplumda kendi yerine sahip olması ve o toplumun işleyişinde bir fonksiyon olarak kabul edilmesi gerekir. Bu, kamuoyunun hareket ettiği sosyal çerçeveden ve bu çerçevedeki toplumsal süreçlerden biridir. Ayrıca kamuoyunun işlevi ve rolü, toplumun işleyişinde oynadığı rol tarafından belirlenir. Dolayısıyla ülke nüfusunun yaklaşık sekizde birinin kurumsal bir düzenleme ile yaşadığı çevrenin beldeden köye ya da mahalleye dönüşü oldukça büyük değişikliklerdir. Kamuoyunun bu değişiklik karşısındaki iradesi sorularak toplumdaki işlevinin tanımlanması gerekmektedir.

6360 Sayılı Kanunun Geçici 2. Maddesi Çerçevesinde Kuşu Beldesinin Köy Olması ve Belde Halkının Tepkisi

6360 sayılı Kanunun belde belediyeleri ile ilgili kısmı, Kütahya ilinin Simav ilçesinin Kuşu beldesinde, düzenlemeye gösterilen tepkiyle farklı bir boyut kazanmıştır. Belde statüleri ellerinden alınarak köye dönüşecek olmayı

kabullenmeyen Kuşu beldesi sakinlerinin bu yönde gösterdikleri irade, sivil direniş ve bunu gerçekleştirme biçimleri bir hayli ses getirmiştir.

Kuşu beldesi, 6360 sayılı Kanun kapsamında, TÜİK tarafından tespit edilen 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Sayım Sonuçlarına göre, nüfusu 2000'in altında olduğu gerekçesiyle tüzel kişiliği kaldırılan 559 belde belediyesinden biridir. Bu sonuçlara göre beldenin 2011 yılındaki nüfusu toplam 1899 çıkmıştır (TÜİK, 2011). Belde olarak kalabilme şartını taşımadıkları için köye dönüştürülen Kuşu'da belde sakinleri yaklaşık 3 yıl sürecek bir hukuk mücadelesi başlatmışlardır. Ancak Kuşuluların itirazı diğer örneklerde olduğu gibi sadece hukukî yollara başvuru ile sınırlı kalmamıştır. Onlar aynı zamanda vicdani kanaatleri tarafından kabul görmeyen bu düzenleme karşısında, Türkiye'de son dönemlerdeki en ilginç sivil itaatsizlik deneyimlerden birini sergilemişlerdir. Gerek siyasi iradelerini altı ayrı seçimde kullanmayarak, gerekse oluşturdukları platformla protestolarını farklı şekillerde göstererek mücadele etmişlerdir.

Kuşu beldesinde yaşayanların 6360 sayılı Kanunun ilgili maddesine en temel itirazı 2011 yılındaki nüfuslarına ilişkindir. Kanunun, büyükşehir olmayan illerde beldelerin, nüfus ölçütü çerçevesinde köye dönüştürülmesini düzenleyen maddede kabul ettiği 2011 yılı Simav için tarihinin dönüm noktalarından biridir. 19 Mayıs 2011 tarihinde gerçekleşen 5.9 büyüklüğündeki depremde, 2 kişi hayatını kaybederken, 122 kişi yaralanmıştır. Deprem sonrasında artçı sarsıntılar oldukça sık aralıklarla devam etmiştir. Öyle ki depremin üzerinden yaklaşık beş ay geçmesinden sonra artçı sarsıntıların devam etmesi karşısında bunun dünyada çok sık karşılaşılmayan bir durum olduğu açıklanmıştır. Normal depremler artçılarıyla 3 ay içinde sönmesine rağmen, Simav sallanmaya devam etmiştir (Simav depremi dünyada nadir rastlanılan bir durum, Milliyet, 11.10.2011). Deprem sonrasında, özellikle artçı sarsıntıların da devam etmesiyle Simav ilçesi nüfusu bir önceki yıla göre 1253 kişi azalarak 24186 olmuştur (Deprem Simav'ın Nüfusunu da Vurdu, 2012). Statüleri 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Sayım Sonuçlarına göre 2000'in altında olduğu için köye dönüştürülen Kuşu halkı, depremden dolayı o yıl (2011 yılında) nüfuslarının azaldığını ifade etmiştir. Ancak depremden sonra Simav ilçesi ve Kuşu beldesi yeniden göç almaya başlamıştır. Dolayısıyla Kuşulular gerçekte 2000'in üzerinde olduğunu belirttikleri nüfuslarının 2011 yılı baz alınarak, beldelerinin tüzel kişiliğinin kaldırılmasına karşı çıkmıştır. Gerçekten de 2012 ve sonraki yıllardaki verilere bakıldığında beldenin deprem sonrası geri dönüşlerle nüfusunun 2000'in üzerine çıktığı görülmektedir.

**Bir Sivil Direniş Olarak Kuşulu Vatandaşların Hak Arama Mücadelesinin 6360 Sayılı Yasa
Kapsamında Değerlendirilmesi**

Tablo 2: Kuşu Belde Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları (2011-2017)

	Erkek	Kadın	Toplam
2011	937	962	1899
2012	1074	1113	2187
2013	1063	1095	2158
2014	968	1033	2001
2015	1060	1089	2149
2016	985	1017	2002
2017	1120	1099	2219

Kaynak: TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları (2011-2017).

442 sayılı Köy Kanunu'na göre nüfusu 2000'den aşağı yerleşim yerlerine köy denilmektedir. Nüfusu 2000 ile 20000 arasında olanlara ise kasaba denilmektedir (Köy Kanunu, 1924, m. 1). Yukarıdaki tablodan görüldüğü üzere 2013 yılından itibaren köy tüzel kişiliğine sahip Kuşu'nun nüfusu son 5 yıl içerisinde 2000'in altına düşmemiştir. Bu durumda Köy Kanunu'na göre kasaba olarak sayılması ve kentli kimliğine sahip olması gerekmektedir. Belde halkının temel itirazı, düzenlemenin kabul edildiği tarih itibarıyla Kuşu'nun nüfusunun 2000'in üzerinde olmasına rağmen, 2011 yılı nüfus sayım sonuçlarının esas alınmasıdır. Deprem ve belirli aralıklarla devam eden artçı sarsıntılar halkta yarattığı korkunun sonucunda göç veren Kuşu'da, halk bunun geçici bir göç olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra,

"Birinci fıkra hükmü uyarınca köye dönüştürülen belediyeler, 30/6/2013 tarihine kadar 5393 sayılı Kanunun 8 inci maddesindeki usule bağlı olmaksızın, belediye meclisinin kararı ile ortak sınırı olan ve ekli (27) sayılı listeye tüzel kişiliği sona ermeyen belediyeye mahalle olarak katılma talebinde bulunabilir. Ekli (27) sayılı listede yer almakla birlikte, bu Kanunun yayımlandığı tarihe kadar 5393 sayılı Kanunun 8 inci maddesine uygun olarak birleşme veya katılma yoluyla nüfusunu 2.000'in üzerine çıkaran belediyelerin tüzel kişilikleri korunur (6360 sayılı yasa, geçici 2. madde 5. fıkra)."

Kuşulular yasa yürürlüğe girmeden önce herhangi bir birleşme ya da katılma olmaksızın 2012 ve 2013 yılı nüfuslarının 2000'in üzerinde olması nedeniyle de itiraz etmektedir. Sonuç olarak, Kuşulu vatandaşlar nüfuslarının TÜİK verileri çerçevesinde belde tüzel kişiliğini korumaları hususunda yeterli olduklarını belirterek mücadelelerini başlatmışlardır.

Kuşu Beldesinin 6360 Sayılı Kanun Bağlamında Gösterdikleri Direnişin Sivil İtaatsizlik Bağlamında Değerlendirilmesi

Toplumsal ve Siyasal Sonuçlar Bakımından

Tüzel kişiliğinin kaldırılması sonucu köye dönüşen Kuşu'da, ilk olarak vatandaşlar tarafından Kuşu Köy Olmasın Platformu oluşturulmuştur. Kanunun öngördüğü düzenleme karşısında tepkilerini gösteren halk, kurumsal bir yapılanma meydana getirmiştir. Platform, resmî olarak tüzel kişiliği olan kurumsal bir yapılanma değildir. Kuşuluym diyen herkes bu platformun doğal üyesidir. Ancak platform kurulurken işbölümü yapılarak hukuki süreci takip edecek, halka gelişmeleri aktaracak, sosyal medya ile ilgilenecek kimseler belirlenerek bir sınıflandırma yapılmıştır. Platform, belediyenin meclis salonunda, köy kahvesinde, düğün salonunda belirli zamanlarda toplanarak istişarelerde bulunmuştur. Bu konuda tam bir doğrudan demokrasi yöntemi uygulanarak, halka bu süreçte yapılması gerekenler ile ilgili her konuda bilgi verilmiş ve onların iradesiyle mücadeleye yön verilmiştir. 30 Mart yerel seçimleri sonrasında düğün salonunda yapılan en geniş katılımlı toplantıda, bu aşamadan sonra vekil muhtarlık ile yeterince iyi bir yönetim sergilenemeyeceği ve yeterli hizmet alınamayabileceği anlatılmıştır. Her haneden bir kişinin katıldığı bu toplantıda halk, belde statüsünü tekrar kazanana kadar verilecek mücadelede birliktelikten hiçbir şekilde vazgeçmeyeceğini bildirmiştir. Kararlar, platforma öncülük eden öğretmenler ve imamların öncülüğünde oybirliği ile alınmıştır. Yapılacak eylemlerin meşruluğu konusunda hukuki danışmanlık yapan belde sakinleri yanında, güvenlik güçlerine de danışılarak eylemlerin yasal olup olmadığı konusunda bilgi alınmıştır. Mahalle muhtarları, dernek başkanları, beldenin kanaat önderleri ile vatandaşların üye olduğu platform, kurulduktan birkaç gün sonra basın açıklaması yapmıştır. Söz konusu açıklamada, yeni yasa gereği yapılacak ilk yerel seçimlerde (30 Mart 2014) köy statüsüne düşürülecekleri gerekçesiyle belde halkı seçimlere gitmeme kararı almıştır (Köy Olmak İstemeyen Belde Halkından "Sandığa Gitmeme" Kararı, 2013). Platform, belirli aralıklarla toplanıp, Kuşu'nun tekrar belde statüsünü kazanması için neler yapması gerektiği konusunda atılacak adımları belirlemiştir. Meşruiyet zeminleri, politika yapıcılarının kendi yerleşkeleri için verdikleri kararın, politikaların ve uygulamaların haksız olduğuna inanmalarıdır. Kuşu, köy statüsüne geçirilmeden önce bir belediye başkanı, otuz civarı belediye personeli ve dört mahalle muhtarının yerel yönetimde görev aldığı bir yerleşim birimidir. Kuşu halkı 60 yılı aşkın bir süredir belde statüsünde olan kasabalarının köy olmasıyla birlikte tek bir muhtar tarafından nasıl idare edileceğini sorgulamıştır.

Kuşu Köy Olmasın Platformu'nun yaklaşık 3 yıl boyunca, Kuşulu vatandaşların sesi olarak gerçekleştirdiği sivil direnişte, neler yapıldığı şu şekilde özetlenebilir (Kuşu Köy Olmasın Platformu, 2016):

-İlk mahalli seçimler itibariyle belde statüsünü kaybedecek Kuşu'da, vatandaşlar ilk olarak 9 Kasım 2013 tarihinde Kuşu Köy Olmasın Platformu'nu kurdu.

-Kuşu kasaba meydanında 17 Kasım 2013 tarihinde basın açıklaması yapıldı. Vatandaşlar belediye önünde toplanarak, "2209 nüfusla Kuşu Köy Olmasın", "63 yıllık beldeyi köy yapmak eşitlik değil", "Kuşu halkı başbakanın beldesini istiyor", "2011'de deprem, 2012'de yasa yıktı", "Başbakan sesimizi duy" gibi dövizler açıp eylem yapmışlardır. Aynı zamanda 1 hafta sonra Simav ilçe meydanına yürüyüş ve basın açıklaması yapıldı. Söz konusu basın açıklamalarında, Kuşulular 30 Mart 2014 Yerel Seçimlerinde sandığa gitmeyeceklerini açıklayarak hükümete seslendiler.

-Kuşu Belde'sinde iki dönem Ak Parti'den belediye başkanlığı yapmış olan Halil Ergenç, 6 meclis üyesiyle birlikte partisinden istifa ettiğini açıkladı.

-Siyasi aktörler ile sürekli iletişim halinde olan vatandaşlar, siyasi iktidar kanadından başta başbakan olmak üzere açık mektup yazarak, bakanlar ve milletvekilleri ile yüz yüze görüşerek taleplerini dile getirmişlerdir. Ayrıca 35 kişinin vermiş olduğu dilekçe ile İçişleri Bakanlığı'na başvuruda bulunmuşlardır. Dilekçelere, "Bakanlığımızca yapılacak işlem bulunmamaktadır" cevabı gelmiştir. Bunun yanında TBMM Meclisi'nde Kuşu'nun da içinde olduğu 2012 nüfusu 2000 üzeri olan 64 belde için önerge verilmesine rağmen önerge reddedilmiştir.

-Bir meclis üyesi, bir muhtar ve dört vatandaş olmak üzere 6 kişi 15 günlük açlık grevi başlattı.

-30 Mart 2014 yerel seçimlerinde Kuşulular sandığa gitmedi Dolayısıyla sandıktan tek bir oy bile çıkmadı. Bunun sonucunda okul müdürü muhtar vekili olarak atandı. Kuşu için 1 Haziran 2014 tarihinde muhtarlık ve ihtiyar heyeti seçiminin yenilenmesi kararı alındı. Ancak bu seçimde de "muhtar değil belediye başkanımızı seçmek istiyoruz" diyen vatandaşlar oy kullanmadı. Bunun üzerine ortaokul müdürü Feridun Aktay, süre belirtilmeksizin muhtar vekili olarak atandı.

-Vatandaşlar belediye araçlarının alınmasına tepki göstererek, ilgili yasanın geçici ikinci maddesine karşı tepkilerini sürdürdü.

-İstişare kararı gereği, 1 Haziran 2014 yerel seçimlerinde Kuşulular sandığa gitmedi. Sıfır oy çıktı. Kimse köy muhtar adayı olmadı. Dolayısıyla ihtiyar heyeti oluşmadı.

-İstişare kararı gereği, 10 Ağustos 2014 cumhurbaşkanlığı seçiminde Kuşulular tekrar sandığa gitmedi.

-Kuşu köy olmasın yazılı fotoğraf paylaşımı kampanyası yapıldı. Türkiye'nin bir çok ilinden ve 15 farklı ülkeden resim paylaşıldı. Bunun

yanında Kuşu köy olmasın şarkısı ve klibi yayınlandı. Kuşu'nun köy olmaması için imza kampanyası başlatıldı.

-İstişare kararı gereği, 7 Haziran 2015 Genel seçiminde Kuşulular sandığa gitmedi. Seçimlerden sonra başlayan koalisyon müzakerelerinden sonuç çıkmadığı için genel seçimin yenilenmesine karar verildi. 1 Kasım 2015 tarihinde yapılan genel seçimde Kuşulular siyasi iradelerini kullanmayarak sandığa gitmediler.

Kuşulu vatandaşların, hak arama mücadelelerinin yerel ve ulusal basında yankı bulması daha çok sandığa gitmeme eylemleri ile söz konusu olmuştur. Bu konuda Kuşu halkı, "Muhtar değil, belediye başkanı seçmek istiyoruz", "Bize bu saatten sonra muhtar da lazım değil" gibi söylemler üzerinde bir fikir birliği sağlamıştır. Sadece Türk demokrasi tarihi açısından değil dünya tarihinde de üst üste 6 kez seçimde sandığa gitmeme gibi bir durum yoktur. Bu konuda vatandaşların "oy kullanmak kadar kullanmamak da bir haktır" düşüncesinden hareket ederek bir ilki gerçekleştirdiklerini söylemek mümkündür. Kuşulular, muhtarın seçilmesi durumunda, daha başından durumlarının kabullenilmesi anlamına geldiğinin farkındadır. Kuşu köy olduktan sonra muhtar olarak görevlendirilen ve halen beldenin mahalle muhtarlarından biri olan Aktay, bu konuda hiçbir şekilde kimseye bir baskı yapılmadığını söylemiştir. Bu konuda dikkat çeken husus altı seçimde de hiç kimsenin sandığa kendi iradesi ile gitmemesidir. Bunun yanında seçim günlerinde görevli olan, Kuşu beldesinden olmayan sandık görevlileri ve emniyet görevlileri de oy kullanmamıştır. Bu konuda Kuşulu vatandaşların adalet vurgusu üzerinden gerçekleştirdikleri mücadelenin, Kuşulu olmayan kimseler üzerindeki etkisi de kendisini göstermiştir. Vatandaşların seçimde oy kullanmayarak bireysel hareket etmediklerini gösteren en önemli örneklerden biri özellikle yerel ve genel seçimlerde yaşanmıştır. Öyle ki il genel meclisinde Kuşu beldesi seçilmiş bir vatandaş tarafından temsil edilmektedir. Meclis üyesi, Kuşu Köy Olmasın Platformu'na öncülük eden kişilerden birinin akrabasıdır. Bununla birlikte dönemin Kütahya milletvekili Alim Işık ve ailesi Kuşu'ludur. Ne il genel meclisi üyesinin ne de milletvekilinin birinci dereceden akrabalık ilişkisi bulunan akrabaları seçimlerde sandığa gitmiştir. Dolayısıyla yerel ve genel meclislerde temsil edilen bir beldede, seçmenlerin geçmişten gelen insanî yakınlık, herhangi bir partiye olan sadakat gibi bağları bir kenara bırakması ve birliktelik ruhuna ve verilen söze sadakatle bağlı olması son derece önemlidir.

Vatandaşların gerçekleştirdiği sivil itaatsizlik, otorite sisteminin tümüne ya da bu sistemdeki yasanın yürürlüğe girmesine karşı olan sürece karşı değil, belirli bir yasaya yöneliktir. 6360 sayılı kanunun geçici 2. maddesi, Kuşu beldesinin tüzel kişiliğinin kaldırılmasını öngörmektedir. Kuşulular bundan böyle yerleşim birimlerini köy olarak kabul etmek istememektedir. İçişleri Bakanlığı'na, Kütahya Valiliği'ne verilen dilekçeler, 10. ve 16. İdare Mahkemesi'ne açılan davalar, başbakana yazılan mektuplar, milletvekilleri

ve üst düzey bürokratlar ile yapılan görüşmeler bunun devletin otoritesine ya da herhangi bir siyasi partiye karşı olmadığını göstermektedir. Kuşulu vatandaşların tek amaçları beldelerinin tüzel kişiliğini tekrar elde etmesidir. Kuşu Köy Olmasın Platformu üyesi kimseler ile yapılan görüşmeler sonunda Kuşulu vatandaşların hak arama mücadelelerini, "direniş", "isyan", "sivil itaatsizlik" gibi kavramlar ile nitelendirmekten rahatsız olduğu görülmüştür. Halkın bu konudaki en büyük hassasiyetleri, devlete, yasalara ve devletin kurumlarına olan bağlılıklarıdır.

6360 sayılı yasanın ilgili maddesine karşı gelen vatandaşlar, kendi çıkarlarından ya da kişisel olarak ahlaki bir fail sıfatıyla ne yapması gerektiğini düşünerek hareket etmemişlerdir. Adalet, insanların devletten gerçekleştirmesini bekledikleri en yüksek değer olarak, devletin varoluş amaçlarının en üstünde durmaktadır. Toplumun adalet olgusuna verdiği değer arka planında ise, toplumsal düzenlerde içkin olan adaletsizliğin tahammül edilemez oluşudur (Bıçak, 2016: 115-121). Bunun en açık göstergeleri olarak cumhurbaşkanlığı ve genel seçimler de dâhil olmak üzere oy kullanmamaları (17 Nisan 2017 tarihinde yapılan referandumda, belde statülerini tekrar elde etmeleri üzerine oy kullanan Kuşu halkı %96.63 evet oyu vermiştir) belediye başkanının siyasi iktidarı elinde tutan siyasi partiden beş meclis üyesi ile birlikte istifa etmesi, il genel meclisinde ve TBMM'de Kuşulu temsilciler olmasına rağmen oy kullanmamaları ve bazı kimselerin yaptığı açlık grevi örnek gösterilebilir. Bunun yanında Kuşu halkının tepkisinin 6360 sayılı yasanın geçici 2. maddesinin iptaline yönelik olmaktan ziyade, kendi beldelerinin köy statüsüne alınmasına karşı olduğu kanısına varılabilir. Ancak buradaki temel itirazın, ifade edildiği üzere ilgili yıla ait nüfus sayım sonuçlarına yönelik olarak toplumsal adaletin sağlanması olduğu görülmelidir. Dolayısıyla sivil direniş, Kuşu halkının vicdani kanaatlerinin kabul etmediği söz konusu adaletsizliği ortaya koyan yasal düzenlemedir.

Beldelerinin tüzel kişiliğinin kaldırılarak köye dönüşmelerini protesto eden Kuşu halkı, kamusal bir normun ihlal edildiği fikrinde birleşmiştir. Mücadelelerini etkin kılabilmek için kamusal ve açık bir faaliyet içinde kitlelere ulaşmaya çalışmışlardır. Böylece farkındalık yaratarak kamuoyunun dikkatini çekmeyi başarmışlardır. Farklı zamanlardaki altı seçimde sandığa gitmeyerek oy kullanmamaları, başbakan ve birtakım siyasi aktörler ile sürekli temas halinde olmaya çalışmaları, imza kampanyası düzenlemeleri, Kuşu'nun köy olmaması için yaptıkları şarkı ve klip ve fotoğraf paylaşma kampanyası sivil direnişin aleni olarak kamuoyunda yer almasına katkı sağlamıştır. Belirtilmesi gereken bir diğer konu, sosyal Kuşu halkının sosyal medyayı da etkin bir şekilde kullanmasıdır. Facebook isimli sosyal paylaşım sitesinde, "Kuşu Köy Olmasın Platformu" ve "Derdimiz Beldemiz" isimleri kullanılarak, Kuşu beldesi ile ilgili gelişmelere ve halkın gösterdiği mücadeleye yer verilmiştir. Türkiye'nin dört bir yanında bulunan

Kuşulu vatandaşlar, "Kuşu Köy Olmasın" sloganlarının fotoğraflarını sosyal medyada paylaşarak, kamuoyunun dikkatini çekmeyi amaçlamışlardır (Türkiye'nin Yeni Sloganı "Kuşu Köy Olmasın", 2015).

Kuşulu vatandaşların haksız olduğunu düşündükleri yasa ve uygulamalar karşısında vicdani bir protesto hareketi olarak gerçekleştirdiği tüm bu girişim ve eylemler, hak arama mücadelelerinin etkinliği açısından oldukça önemlidir. Meşruiyet, neredeyse tamamen bir duygu meselesidir. Kuşu halkı vicdani kanaatleri çerçevesinde hareket ederek, haklılığına inandıkları bir mücadele sergilemiştir. Bunun kötü bir vatandaşlık eylemi olmadığını, aksine demokrasi geleneğinin bu türden girişimler ve eylemler ile sağlam bir zemine oturabileceğini herkese göstermiştir. Halk, göstermiş olduğu hak arama mücadelesinin gerektirdiği gücü ve sabrı tamamen kendi iç dünyalarından alarak, vicdan ve adalet birlikteliği sergilemiştir. Bu anlamda sayıları 2000'in biraz üzerinde olan, maddi imkânları sınırlı ve mücadelelerinde bekledikleri desteği yeterince alamayan bir dizi insan, Gandhi'nin satyagraha teorisinde olduğu gibi manevi zenginlikleri ile gerçeğe ve adalete tutunmuşlardır.

Sürecin Kanuna Uygunluğu Bakımından

Kuşu beldesi halkı her şeyden önce hukuki yollara başvurmadan geri durmamıştır. Ankara 10. ve 16. İdare Mahkemesi'ne yürütmenin durdurulmasını ve beldenin tüzel kişiliğinin devamını isteyen iki ayrı dava açılmıştır. 10. İdare Mahkemesi, itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına vardığı için Anayasa Mahkemesi'ne iptalleri için başvurmuştur. Anayasa Mahkemesi ise yetkisizliği nedeniyle başvuruyu reddetmiştir. 16. İdare Mahkemesi, beldenin tüzel kişiliğinin kaldırılması işleminin idari bir tasarruf değil, doğrudan yasa hükmüyle yapıldığını bildirerek, işlemin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Kuşu'nun belde statüsünü yeniden kazanarak tüzel kişiliğini elde etmesi sürecinde, Danıştay 8. Dairesi, İdare Mahkemesi'nin işin esasına yönelik bir inceleme yapması gerektiğini belirtmiştir. Bu kararın gerekçesi, yasanın Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdiği tarihe kadar, nüfusu 2000'in üzerine çıkabilen belediyeler için bir istisna öngörmesidir. Bu sebeple Danıştay 8. Dairesi Ankara 16. İdare Mahkemesi'nin temyize konu kararını bozarak, yeniden karar verilmek üzere bu mahkemeye gönderilmesine karar vermiştir. Danıştay 8. Dairesi bunu üzerine verilen İçişleri Bakanlığı karar düzeltme talebini reddetmiştir.

Danıştay 8. Dairesi, 16. İdare Mahkemesi'nin kararını bozarak Kuşu'nun belde tüzel kişiliğini elde etmesi yönünde dava dosyasının yeniden incelenmesine karar vermiştir. Kuşulular, 10. ve 16. İdare Mahkemelerine açılan davaların her ikisini de kazanmıştır. Şu anda 2019 yerel seçimlerine kadar belde belediye başkanlığını kayyum olarak atanmış Simav

kaymakamı yürütmektedir. Kuşu, belde tüzel kişiliğine sahip olarak 2019 seçimlerine hazırlanmaktadır.

Kuşuluların mücadelesinin kanuna uygunluğu açısından belirtilecek diğer husus, kişilerin şahsına ve kamu ya da özel mülkiyete yönelik hiçbir şiddet unsuru içeren söz, eylem ve davranışın olmamasıdır. Bu husus vatandaşların son derece özen gösterdiği konulardan biri olmuştur. Mücadeleleri sonucunda başarıya ulaşan Kuşu beldesinde, Kuşu'nun köye dönüştürüldüğü dönemde muhtarlık görevini yürüten Nurullah Bayram Ortaokulu Müdürü Feridun Aktay, "Kuşulular olarak 3 yıldır 5 seçimde sandığa gitmeyerek sürdürdüğümüz demokratik hak arama mücadelemiz de sona ermiş oldu. Halkımızın bu hususta verdiği mücadelesini tüm Türkiye takdirle karşıladı. Bu süreçte kırmadık, dökmedik, hiç kimseyi hedef almadık. Tam anlamıyla demokratik bir mücadele örneği sergilediğimiz kanaatindeyim. Bu haklı mücadelemiz hukuk zaferiyle sonuçlandı" diyerek bu konudaki hassasiyetlerini dile getirmiştir (Kuşu'da "evet" oyları rekor kırdı, 2017). Belde halkıyla yapılan görüşmeler sonucunda, Kuşu Köy Olmasın Platformu'na öncülük edenlerin, Kuşu beldesinin hak arama mücadelesine başlarken imamları bu konuda görevlendirdiği görülmüştür. İmamlar hem halka bu mücadelenin devlete karşı işlenen bir suç olmadığını anlatmakla hem de beldenin gençlerini herhangi bir taşkınlığa imkân vermemek için uyarmakla görevlendirilmiştir. Gerçekleştirilen her eylem öncesinde vatandaşlar öncelikle hukuki boyutu Kuşulu avukatlara danışmışlardır. Toplanma ve yürüyüş gibi etkinlikler için yetkili makamlardan izin almak suretiyle yasal prosedürün hiçbir şekilde dışına çıkmamışlardır. Bu yönüyle hak arama mücadelelerinin meşruiyetini sürekli kılmak ve toplum tarafından karşılık görmesini sağlamak için temel kaygılarını belli etmişlerdir. Kuşu halkı farklı zamanlarda gerçekleştirdikleri eylemlerde, mücadelelerinin tamamıyla demokratik teamüller çerçevesinde herhangi bir siyasi mesaj taşımadan ve şiddet içermeden, gerçekleştiğini ifade etmiştir.

Sonuç

Siyasal sistem, modern demokrasilerde bireylerin oluşturduğu toplumdan gelen belirli taleplere cevap verdiği sürece meşru bir şekilde varlığını sürdüren bir organizma olarak görülebilir. Sosyal ve siyasal etkileşimin girdi-çıkı çerçevesinde hacmini ve türünü gözlemlemeksizin, siyasal sistemlerde denge veya değişimin hesaba katılması imkansızdır. Sivil itaatsizlik, siyasal sistemin işleyişini sürdüren kurumlarında ve uygulamalarında, bireylerin vicdanının kabul etmediği hoşnutsuzluklar olduğu zaman kendini gösterir. Böylece siyasal sistemden beklentilerin karşılanması yeniden söz konusu olabilecektir. Böyle durumlarda nüfusun bir kesimi direnişe geçmeyi gerekli gördüğü zaman, hükümet yasaları uygulamak, insanları ve mülkleri şiddetten kaynaklanan sonuçlardan

korumak için cevap vermek zorundadır. Burada halkın tepkisi bizatihi siyasal sistemin kendisine yönelik değildir. Sivil itaatsizliğin şiddeti kesinlikle reddetmesinin en temel sebeplerinden biri de siyasal sistemin demokratik norm ve değerler etrafında varlığını sürdürdüğüne olan inançtır. Haksız yasalar ve politikalar karşısında gösterilen demokratik, şiddet içermeyen, kolektif reaksiyon kendisini bu şekilde üretmektedir. Sivil itaatsizliğin ahlaki ve politik bir eylem olarak görülmesi, sivil itaatsiz vatandaşın vicdanına göre davrandığını, bireysel kararını toplumun üzerine koymadığını gösterir. Anayasal demokrasi altında, çoğunluğun yönetim anlayışının hâkim olduğu bir düzen söz konusudur. Ancak çoğunluk, yalnızca azınlığın itaatine en az fiziksel zorlamayla yaklaşabildiği sürece ahlaki ve etkili bir şekilde yönetir. Toplumun belirli bir kesiminin, kendi içlerinde sağladığı birlik kamu politikasının temel aktörlerinin (karar alıcıların) karar ve uygulamaları karşısında vicdanların kabul edemediği bir meşruiyet sorununun olmasından kaynaklanmaktadır. Kuşu beldesinin siyasi bir karar sonucunda, tüzel kişiliğinin kaldırılmasının ardından gösterilen tepki bu türdendir. Onlar bu şekilde atıfta bulunulan bir dizi eylemin merkezinde yer alarak tepkilerini göstermişlerdir. Ortaya koydukları kararlılık, politika belgesine karşı gösterilen tepkinin bütüncül ve istikrarlı olmasından kaynaklanmaktadır. Vatandaşların hukuki taahhütlere ve değerlere bağlı olan adalet anlayışları, yasanın kendi geleceklerini ilgilendiren uygulamaları karşısında vicdani bir direniş göstermeleri ile sonuçlanmıştır. Türkiye’de modern demokrasinin temel değerlerinin henüz içselleştirilme sürecinin devam ettiğini söylemek mümkündür. Kuşu beldesindeki vatandaşların hak arama mücadelesi, toplumsal adalet duygusunu çağrıştıracak türdendir. Bu bakımdan, demokratikleşme sürecinin yapılaşmasında önemli bir gelişmedir. Kuşuluların sivil direniş hareketi vatandaş odaklı ve hesap verebilir bir yönetim anlayışının var olması için de önemli bir mesajdır. Bu çerçevede siyasi iktidarlar, toplumun genelini ilgilendiren kamu politikalarını icra ederken, kamuoyunun beklentilerini ve kaygılarını gözetmelidir. Söz konusu beklentilerin ve kaygıların gözetilmesi, Kuşu örneğinde olduğu gibi sivil itaatsizlik eylemlerinin meşru sınırlar içerisinde kalmasını sağlayabilecektir. Bu bağlamda, beş yılda bir yapılacak nüfus sayımına göre mahalle ve belde tespitinin yenilenmesi daha objektif ve hukuki bir değerlendirme olabilecektir. Böylece yerel yönetim birimlerinin, kamu yönetiminde şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri doğrultusunda idaresi mümkün olacaktır.

Kaynakça / Reference

- Arendt, H. (2014) Sivil itaatsizlik, Coşar, Y. (çev.) *Kamu Vicdanına Çağrı Sivil İtaatsizlik* içinde Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 79-121.
- Arıkboğa, E. (2015) Büyükşehir yönetim sistemi: büyükşehir ve ilçe belediyeleri, Görmez, K. (der.) *Yerel Yönetimler* içinde, 187-223.
- Aygün, T. (2006) *Efendiliğin Reddi Sivil İtaatsizlik ve Doğrudan Eylem*, Versus Kitap, İstanbul.
- Betz, J. (1970) Can civil disobedience be justified?, *Social Theory and Practice*, 1 (2), 13-30.
- Bıçak, A. (2016) *Devlet Felsefesi Eleştiriler ve Öngörüler*, Dergah Yayınları, İstanbul.
- CHP'nin referandumundan "kapatılmasın" çıktı (2012, Ekim) *haber7com*, Erişim adresi: <http://www.haber7.com/yerel-yonetimler/haber/940777-chpnin-referandumundan-kapatilmasin-cikti>.
- Cohen, C. (1970) Defending civil disobedience, *The Monist*, 54 (4), 469-487.
- Conant, R. W. (1968) Rioting, insurrection and civil disobedience, *The American Scholar*, 37 (3), 420-433.
- Çelebi, A. (2011) Demokrasinin derinleşmesi: bir yöntem olarak sivil itaatsizlik, *Cogito*, 67, 80-96.
- Çöpoğlu, M. (2017) *6360 Sayılı Kanun Ekseninde Yerel Yönetim Reformları*, Der Yayınları, İstanbul.
- Deprem Simav'ın Nüfusunu da Vurdu (2012, Ocak) *haber7com*, Erişim adresi: <https://www.haberler.com/deprem-simav-in-nufusunu-da-vurdu-3308595-haberi/>.
- Galtung, J. (2014) Gandhi ve alternatif hareket teoride satyagraha: normlar, *Kamu Vicdanına Çağrı Sivil İtaatsizlik* içinde, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 216-231.
- Köy Kanunu (1924, 18 Mart) *Resmî Gazete*, (Sayı: 68) Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf>.
- Köy Olmak İstemeyen Belde Halkından "Sandığa Gitmeme" Kararı (2013, Kasım) Erişim adresi: <https://www.haberler.com/koy-olmak-istemeyen-belde-halkindan-sandiga-5313091-haberi/>.
- Kuşu Köy Olmasın Platformu Faaliyet Raporu (2016) Kuşu Köy Olmasın Platformu, Erişim adresi: <http://kusulular.blogspot.com.tr/2015/10/kasm-2013-kasm-2015-kusu-koy-olmasin.html>.
- Kuşu'da "evet" oyları rekor kırdı (2017, Nisan) Erişim adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/kusuda-evet-oylari-rekor-kirdi-40429478>.
- Kütahya'nın Kuşu beldesindeki seçmen beş seçim sonra sandığa gitti (2017, Nisan) Erişim adresi: <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1463403-kusu-beldesindeki-secmen-bes-secim-sonra-sandiga-gitti>.
- Jenco, L. K. (2011) Thoreau'nun demokrasi eleştirisi, *Cogito*, 67, 97-126.
- Marantz, H. (1978) Civil disobedience and social order, *II Politico*, 43 (3), 410-421.

- Martin, R. (1970) Civil disobedience, *Ethics*, 80 (2), 123-139.
- Naidu, M. V. (2005) Civil disobedience: what? when? how?, *Peace Research*, 37 (2), 5-10.
- On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2012, 6 Aralık) *Resmî Gazete* (Sayı: 28489), Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6360.pdf>
- Rawls, J. (2011) Sivil itaatsizliğin gerekçelendirilmesi, *Cogito*, 67: 167-181.
- Simav depremi dünyada nadir rastlanılan bir durum (2011, Ekim) Erişim adresi: <http://www.milliyet.com.tr/simav-depremi-dunyada-nadir-rastlanilan-bir-durum-gundem-1449442/>.
- Thoreau, H.D. (1965) *Walden and Sivil Disobedience*. Airmont Publishing Company, Inc, New York.
- Thoreau, H.D. (1967) *The Variorum Civil Disobedience*. Twayne Publishers, Inc, New York.
- Thoreau, H.D. ve Gandhi, M.K. (2015) *Sivil İtaatsizlik ve Pasif Direniş*. (C. H. Arslan ve F. Ünsal, Çev.) Vadi Yayınları, İstanbul.
- Thoerau, H.D. (2016) *Sivil İtaatsizlik*. Çeviren: C. Turan, Çev.) Say Yayınları, İstanbul.
- Türkiye'nin Yeni Sloganı "Kuşu Köy Olmasın" (2015, Nisan) Simav'ın Sesi, Erişim adresi: <https://www.facebook.com/kusu.koy.olmasin/photos/a.345506808933121.1073741827.345503792266756/459061460910988/?type=3&theater>.
- Yıllara ve cinsiyete göre il/ilçe merkezleri ve belde/köyler nüfusu, 1927-2017, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları. Türkiye İstatistik Kurumu.
- Zashin, E. M. (1972) *Civil Disobedience and Democracy*, The Free Press, New York.
- Zülfikar, C., Kamer, Y. ve Vuran, E. (2011). *19 Mayıs 2011 Kütahya-Simav Depremi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü.
- 2011 Yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, Türkiye İstatistik Kurumu, Erişim adresi: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>.
- 2011-2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, Türkiye İstatistik Kurumu, Erişim adresi: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>.
- 2012 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu (2013, Haziran) T.C. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Erişim adresi: http://www.migm.gov.tr/kurumlar/migm.gov.tr/YAYINLAR/FAAL%C4%B0YET%20RAPORLARI/2012_faaliyet_raporu.pdf.
- 2013 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu (2014, Haziran) T.C. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Erişim adresi: http://www.migm.gov.tr/kurumlar/migm.gov.tr/YAYINLAR/FAAL%C4%B0YET%20RAPORLARI/2013_faaliyet_raporu.pdf.

